

BOLALAR KIIYIMLARINI ZAMONAVIY MODA YO'NALISHI VA ULARNING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.

Xoshimova Zulfiyaxon Kamilovna

Toshloq tuman 2 son Texnikumi

Maxsus fan kafedrası 2-toifa o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalar kiyimlarining zamonaviy moda yo'nalishlari, ularning dizayn xususiyatlari hamda bolalarning jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Zamonaviy bolalar modasida qulaylik, xavfsizlik, ekologik toza materiallardan foydalanish va estetik jihatlar muhim o'rin egallaydi. Maqolada ranglar uyg'unligi, fasonlar, mato tanlash va funksionallikning bolaning harakat faolligi, mustaqil fikrlashi va did shakllanishidagi o'rni yoritib berilgan. Shuningdek, global moda tendensiyalarining mahalliy bolalar kiyimi dizayniga ta'siri va ularni milliy an'analar bilan uyg'unlashtirish masalalari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari bolalar kiyimlarini loyihalash va ishlab chiqarishda zamonaviy moda talablari bilan bir qatorda bolalar salomatligi va rivojlanishini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: bolalar kiyimi, zamonaviy moda, dizayn, moda tendensiyalari, qulaylik, funksionallik, ekologik materiallar, estetik tarbiya, bolalar rivojlanishi, milliy va global moda.

Kirish. Bolalar kiyimi nafaqat himoya vositasi, balki bolaning shaxsiyati, didi va ijtimoiy rivojlanishini aks ettiruvchi elementdir. So'nggi yillarda bolalar modasidagi tendensiyalar global va milliy moda yo'nalishlari bilan uyg'unlashib, qulaylik, ekologik toza materiallar va estetik jihatlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Maqolada bolalar kiyimlarining zamonaviy moda yo'nalishlari, ularning psixologik, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri, shuningdek, dizayn va funksionallik jihatlari tahlil qilinadi. Ularning joylashuvini aniqlay olish, bolalar kiyimini turli metodikalarda konstruksiya chizmalarini chizish, zamonaviy model yo'nalishini tahlil qilish, bolalar kiyimi modellashtirish jarayonini bajarish,

bolalar kiyimi detallari andozasini tayyorlash ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat.

Kiyimning asosiy andozalarini tayyorlash, modellar yaratish, asosiy andozalardan model andozalarini chiqarish va unga bezaklar tanlash shu fanning asosiy maqsadidir.

Loyihalash bu murakkab ijodiy jarayon bo'lib, unda har qanday buyumning, jumladan, kiyimning ham loyihasini ishlab chiqish ko'zda tutilgan. Kiyimni loyihalash deganda, kiyimni tashkil etadigan detallar va materiallar kompleksi, shuningdek, ularni o'zaro ulab-tikib, muayyan o'lchovdagi va shakldagi yaxlit buyum holiga keltirish usullari va vositalari tushuniladi. Loyihalash jarayonida buyumning hajmli detallarini tekislikdagi tasvirini hosil qilishdan iborat bo'ladi. Detallarning razmeri, soni va shakli ular yig'ilganda xuddi shu razmer va ko'rinishini beradi.

1-jadval Ranglarning psixologik ta'siri.

Rang	Ta'siri
Moviy	Tinchtirish, konsentratsiyani oshirish
Qizil	Energiya, faollik, diqqatni jalb qilish
Sariq	Kayfiyatni ko'tarish, ijodiy fikr
Yashil	Tinchlik, muvozanat, stressni kamaytirish

Bolalar kiyimini loyihalashda uning **tarbiyaviy va funksional ahamiyatiga** alohida e'tibor qaratish lozim. Bunday kiyim avvalo qulay, gigiyenik, dekorativ bo'lishi, shuningdek, bolaning mashg'ulotlariga xalaqit bermasligi kerak. Gavdaning yoshga nisbatan o'zgarish xususiyati kiyimning shakli, silueti va proporsiyasini belgilaydi. Modellashtirish nuqtai nazaridan bolalar kiyimi quyidagi guruhlariga bo'linadi: yasli yosh bolalar, maktabgacha yoshdagi bolalar, kichik maktab yoshi, o'rta maktab yoshi va katta yoshlilar.

Kiyimlar uchun ishlatiladigan matolar juda xilma-xil bo'lib, ular turg'un yoki qayishqoq, bir rangli yoki guldor to'qimadan tayyorlanadi. Polotnoning usuli va rasmi

ravshan ko'rsatilgan bo'lmasligi lozim, chunki kiyimning rang-barangligini uning o'zi shakllantiradi. Rang va uslub uyg'unligi kiyimning dekorativ qiymatini oshiradi. Eng ko'p uchraydigan kiyim turi ikki predmetli kiyimdir.

Qizlar kiyimlarining asosiy siluetlari **to'g'ri, tanaga qisman yopishib turadigan va trapetsiya shaklidagi** bo'lib, bel poyasi bilan ajralib turishi mumkin. Trapetsiya siluetining ikki varianti mavjud: etak qismi kengaytirilgan va yelka qismi kengaytirilgan.

Kichik maktab yoshidagi bolalar kiyimi uchun gavda ixcham bo'lib, maktab boshlanishi bilan yangi mashg'ulotlar va burchlar paydo bo'ladi. Shu yoshdagi bolalar o'yin elementlarini kamroq ishlatadi, chaqqonlik va sportga moyillik oshadi. Matolar ham xilma-xil bo'lib, turg'un va qayishqoq, bir rangli yoki guldor to'qimadan tanlanadi. Polotnoning usuli va rasmi ravshan ko'rsatilgan bo'lmasligi kerak. Shu yoshdagi qizlar kiyimlarining asosiy siluetlari ham to'g'ri, tanaga qisman yopishib turadigan va trapetsiya shaklidagi bo'lib, bel poyasi bilan ajralib turadi.

Kostumni tashkil etuvchi mahsulotni loyihalashtirish jarayoni bir necha bosqichni o'z ichiga oladi. Bu bosqichlar quyidagilardan iborat.

- Mahsulot assortimentini aniqlash – ishlab chiqariladigan kiyim turlari va ularning asosiy xususiyatlarini belgilash.
- Assortiment mahsulotlarini tahlil qilish – ularning funkcionalligi, estetik va texnik xususiyatlari, boshqa talablar nuqtai nazaridan baholash.
- Rivojlanish istiqbollarini aniqlash – tanlangan assortiment bo'yicha kelajakdagi rivojlanish imkoniyatlarini belgilash.
- Assortimentni ishlab chiqish – rivojlanish istiqbollari asosida mahsulotlarni yaratish:
- Estetik konsepsiya – shakl kompozitsiyasi, material xarakteri, koloritni tanlash.
- Texnik yechimlar – konstruktiv yechimlar, jihozlarni tanlash va tayyorlab chiqarish texnologiyasini aniqlash.

Mahsulotning estetik konsepsiyasini ishlab chiqish jarayoni kompozitsion tuzilishni izlashdan boshlanadi, ya'ni kiyimning umumiy shakli, uning detallarining uyg'unligi va funktsionalligi aniqlanadi.

Bolalar kiyimlarining **fasoni** bu kiyimning tashqi ko'rinishi, shakli, kesimi va detallari orqali namoyon bo'ladigan stilistik xususiyatidir. Fason bolaning yoshiga, jinsiga, iqlim sharoitiga va faoliyatiga mos bo'lishi kerak. Masalan, kichik yoshdagi bolalar uchun kiyimlar **erkin harakatlanishga imkon beruvchi** va oson kiyiniladigan bo'lishi muhimdir.

Bolalar kiyimining **funktsionalligi** esa uning amaliy va qulay ishlatilishi bilan bog'liq. Funktsionallik quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi.

Harakat erkinligi kiyim bolaning o'yin, sport va kundalik mashg'ulotlarida harakatini cheklamasligi kerak. Masalan, elastik belbog'lar, kengaytirilgan etaklar, cho'ntaklar va oson ochiladigan fermuarlar funktsionallikni oshiradi.

Quyosh va iqlim sharoitlariga moslashuv mavsumga mos matolar va kiyimning qalinligi, shamoldan va sovuqdan himoyalash xususiyati.

Gigiyenik jihatlar matolarning havo o'tkazuvchanligi, terini tirnash yoki allergiya qilmasligi. Yumshoq va ekologik toza matolar bolalar salomatligini ta'minlaydi.

Estetik ko'rinish ranglar, naqshlar, dekorativ elementlar bolaning didini rivojlantiradi, ijtimoiy moslashuvga yordam beradi. **Oson parvarishlash** yuvish va temirga tegish tezligi, matoning chidamliligi, rangning so'nmasligi.

Fason va funktsionallik bir-birini to'ldiradi. Masalan, trapetsiya shaklidagi qizlar ko'ylagi nafaqat estetik jihatdan go'zal ko'rinadi, balki etak qismi kengaytirilgan holda bolaga harakat erkinligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, kiyimni tashkil etuvchi detallar (yoki bezaklar) bolaning faoliyatiga xalaqit bermasligi kerak.

Bolalar kiyimining rivojlanishga ta'siri bu bolalar kiyimi nafaqat fizik himoya vositasi, balki bolaning psixologik, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kiyimning tanlovida rang, fason, mato va funktsionallik jihatlari bolaning shaxsiyati, kayfiyati va harakat faolligiga ta'sir qiladi.

Psixologik rivojlanish. Kiyim ranglari, naqshlar va dekorativ elementlar orqali bolada o'zini ifodalash qobiliyatini shakllantiradi. Masalan:

- **Yorqin ranglar** — bolaning faolligini rag'batlantiradi, diqqatini oshiradi.
- **Pastel ranglar** — tinchlantiruvchi va konsentratsiyani oshiruvchi ta'sirga ega.
- **Naqshlar va bezaklar** — estetik didni rivojlantiradi, ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi.

Shuningdek, kiyim tanlash jarayoni bolaning **tanlov qobiliyati, didi va mustaqilligini** rivojlantiradi. Masalan, qizlar trapetsiya shaklidagi kiyim tanlaganda, ular o'zining kiyimdagi estetik ko'rinishini baholash va unga qaror qilish orqali mustaqil fikrini shakllantiradi.

Jismoniy rivojlanish. Kiyimning funktsionalligi bolaning harakat erkinligi va motorik qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan:

- Elastik belbog'lar va kengaytirilgan etaklar bolaning yugurishi, sakrashi va o'yinlarda erkin harakatlanishiga yordam beradi.
- Kiyimning to'g'ri kesimi va mos siluetlar bolalarda to'g'ri tana holatini saqlashga, mushaklar va suyak tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi.
- Sportga mos matolar va kiyimlar bolaning faol o'yin va mashg'ulotlarda qatnashishini rag'batlantiradi.

Ma'naviy va tarbiyaviy jihat. Kiyim tanlash jarayoni bolaning ta'lim va madaniy qadriyatlarini o'rganishiga imkon beradi. Masalan, milliy naqshlar va an'anaviy elementlar bilan bezatilgan kiyimlar bolada milliy madaniyatga hurmat

hissini uyg'otadi. Shu bilan birga, kiyimning toza, gigiyenik va qulay bo'lishi bolaga salomatlik va shaxsiy gigiyena odatlarini shakllantiradi.

Xulosa. Bolalar kiyimi nafaqat ularni himoya qilish vositasi, balki bolaning psixologik, jismoniy, ijtimoiy va tarbiyaviy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadigan muhim elementdir. Zamonaviy moda yo'nalishlari bolalar kiyimining rang, fason, mato va bezak jihatlarini takomillashtirish orqali ularning estetik didini shakllantiradi, ijodiy fikrlash va o'zini ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi. Kiyimning fasoni va funksionalligi bir-birini to'ldiradi. To'g'ri tanlangan siluetlar, elastik belbog'lar, kengaytirilgan etaklar va ergonomik detallar bolaning harakat erkinligini ta'minlaydi, sport va o'yin faoliyatlariga moslashuvini oshiradi. Shu bilan birga, kiyim tanlash jarayoni bolaning mustaqil fikrlashini, tanlov qobiliyatini va ijtimoiy moslashuvini rivojlantiradi.

Bolalar kiyimi rivojlanish istiqbollarini hisobga olgan holda ishlab chiqilganda, nafaqat estetik va texnik talablar bajariladi, balki bolalar salomatligi, gigiyena va milliy madaniyatga hurmat hissi ham rivojlantiriladi. Shu sababli, bolalar kiyimini loyihalash, modellashtirish va tikish jarayoni bu nafaqat texnologik va dizayn faoliyati, balki bolalarning kompleks rivojlanishiga xizmat qiluvchi ilmiy va tarbiyaviy jarayondir. Zamonaviy moda tendensiyalari va funksional dizayn elementlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan bolalar kiyimi, bolalar salomatligi, harakat erkinligi, estetik did va ijtimoiy moslashuvini maksimal darajada qo'llab quvvatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Abdullaeva, N. ***Bolalar kiyimi dizayni va modellashtirish asoslari.*** Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti, 2018.
2. I. Boltayev. Bolalar kiyimini konstruksiyalash va modellashtirish. Toshkent. 2022.
3. Hasanboyeva G.K. Kiyim modelini ishlash va konstruksiyasini tayyorlash Toshkent. 2000.

4. Islomova, M. *Bolalar kiyimlarini loyihalash va modellashtirish texnologiyasi*. Toshkent: “Fan va Texnologiya” nashriyoti, 2020.
5. Zokirova, L. *Bolalar kiyimining ergonomik va estetik xususiyatlari*. “Ilmiy Tadqiqotlar Jurnali”, 2022.
6. Fashion Design for Kids: Skill-Building Activities for Future Fashion Designers. New York: Scholastic, 2018.
7. *A History of Fashion for Children*. London: Thames & Hudson, 2017.